

Др Ивана СТЕВАНОВИЋ*
Никола ВУЈИЧИЋ**

УСЛОВНИ ОТПУСТ – НОРМА, ПРАКСА И МЕРЕ УНАПРЕЂЕЊА

Апстракт. Аутори у раду анализирају условни отпуст из три основна угла – норме, праксе и мера унапређења примене овог института у пракси. Након уводног дела и сагледавања нормативног аспекта, у другом делу рада је представљена пракса судова у Републици Србији у периоду од 2011. до 2015. године, а на основу истраживања које је спровео истраживачки тим Института за криминолошка и социолошка истраживања, на популацији условно отпуштених лица у казнено-поправним заводима у Сремској Митровици, Пожаревцу и Нишу, као и у казнено-поправном заводу за малолетнике у Ваљеву. Наведено истраживање, у контексту последњих измена кривичног законодавства, послужило је као основ за давање препорука – мера за унапређење и разумевање условног отпуста у пракси, које су аутори анализирали у последњем делу рада.

Кључне речи: условни отпуст, законодавство, пракса, истраживање, мере унапређења

Увод

Условни отпуст је тема која последњих година изазива посебну пажњу у домаћој научној и стручној јавности. Овај институт, који можемо посматрати и као једно од основних права осуђеника који се добро владао у току издржавања казне затвора, а чији настанак везујемо за Маконокијев "бодовни систем"¹, у једном периоду своје примене у пракси, као да је представљао недостижан циљ за осуђеника који се налазио у некој од казнено-поправних установа у Републици Србији. Разлози који су се тицали недовољне примене условног отпуста у пракси, често су били врло контрадикторни, а некада су долазили у конфликт и са "здравом правничком логиком". Целокупни "терет недовољне примене", најчешће је пребациван на тужилаштва, али и на казнено-поправне заводе који недовољно раде на ресоцијализацији осуђеника. Истини за вољу – овакав закључак, како су га аутори овог чланка назвали "терет", са разлогом су поделили тужилаштва и казнено-поправни заводи, међутим, у целој структури ништа "мање одговорни" нису били ни судови, чија је пракса врло често "прекрајала" вољу законодавца у погледу овог питања. Чини се да је, као и у већини случајева, недостајало "жеље" за пуну примену овог института у пракси, односно његово свођење на "поновно суђење" већ осуђеног.

За разумевање условног отпуста, важно је уочавање чињенице да његова сложена природа, због своје чврсте функционалне повезаности са казном затвора, а тиме и са крупним питањима концепта кажњавања, сврхе кажњавања, казнене политике, чини да условни отпуст задржавајући исту нормативну основу, често значајно мења своју сврху, а последично томе мења и свој утицај на остварење сврхе кажњавања и исходе казнене поли-

* Институт за криминолошка и социолошка истраживања, виши научни сарадник и директор Института, e-mail: ivanacpd@gmail.com

** Институт за криминолошка и социолошка истраживања, истраживач приправник, e-mail: nikola.vujicic.law@gmail.com

¹ Ђ. Игњатовић, *Криминологија*, Београд, 2016, 177.

тике.² Иако условно отпуштање осуђених лица представља опште прихваћени институт са дугом традицијом, бројна спорна питања и полемике и даље прате и законодавна решења и праксу условног отпуштања.³ Насупрот поборницима шире примене овог института, опстаје и аргументација о оправданости укидања ранијег условног отпуштања, при чему се у први план истиче да је он нелогичан, контрапродуктиван, неправедан у односу на жртву кривичног дела, те да потенцијално угрожава сигурност грађана.⁴

Ова два супротстављена становишта, али и остале дилеме које су постојале у пракси, послужила су као основ да у току 2016. Године буде спроведено истраживање о примени института условног отпуста од стране судова у Републици Србији, у периоду од 2011. До 2015. Године.⁵ Наведено истраживање, чији ће основни резултати бити представљени у одговарајућим деловима рада, претходило је усвајању последњих измена Кривичног законика Републике Србије, које су ступиле на снагу 1. Јуна 2017. Године, при чему би налази из овог истраживања, могли да послуже као репер за за изналажење механизма за боље разумевање и ширу примену условног отпуста у пракси.

Законодавни оквир

Једна од најдинамичнијих грана права у Србији у последњих неколико година је кривично право. Честе измене, понекад и "лутања" у регулисању појединих кривично-правних одредаба, нису заобишле ни институт условног отпуста, који је у основи регулисан одредбама материјалног кривичног права.⁶ Последњим новелама Кривичног Законика (у *наставку*: КЗ) услови за његову примену су промењени, у односу на новеле КЗ из 2012. Године, међутим оно што је важно, то је да законодавац није подлегао поједи-

² О овом питању слично се изјашњава и М. Шкулић, који наводи да сложеност правне природе условног отпуста проистиче из тога што овај институт са једне стране има пенолошку компоненту и своди се на механизам одговарајућег "награђивања" осуђеника, док са друге стране, по свом ефекту практично мења правноснажну и извршну одлуку суда о дужини казне. Вид. М. Шкулић, *Условни отпуст са становишта кривичног материјалног и кривичног процесног права*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 365.

³ С. Соковић, *Условни отпуст - спорна питања и савремена нормативна решења*, *Crimen* бр. 1/14, 2014, 35.

⁴ С. Соковић, *Условни отпуст - пенолошки аспекти*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 388.

⁵ Реч је о истраживању бр. 2400658 од 24.5.2016. године - "Примена института условног отпуста у пракси судова Републике Србије у периоду од 2011. до 2015. године", а које је спровео Институт за криминолошка и социолошка истраживања у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији. Није згорег поменути да је ово питање, претходно покренуто на Међународном научном тематском скупу "Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст", организованом од стране Института за криминолошка и социолошка истраживања.

⁶ Поред Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016, чије одребе ће посебно бити сагледане, за примену условног отпуста у пракси, од значаја су и следећи прописи: Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014, Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014 и Закон о пробацији у извршењу ванзаводских санкција и мера, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014. На овом месту, важно је указати на то да је сваки од побројаних прописа у периоду од 2011. до 2015. године (*период обухваћен истраживањем*) мењан, између осталог и у оном делу који је везан за условни отпуст. Може се констатовати да је прва важна измена извршена 2012. године, у погледу материјалног кривичног законодавства, док се друга измена тиче Закона о извршењу кривичних санкција, који је 2014. године битно измењен, а што би требало да допринесе широј примени условног отпуста у пракси (до тада је на снази био Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 72/2009 и 31/2011). У том периоду, могло би се рећи да је постојала неусклађеност између одредаби материјалног, процесног и извршног кривичног законодавства. Последње измене Кривичног законика, којим су обухваћене и норме о условном отпусту, усвојене су крајем 2016. и ступиле на снагу 1. јуна 2017. године.

ним, махом нестручним предлозима да, као у неким ранијим периодима, о овом праву осуђеника одлучује комисија, односно орган управе. Другим речима, правна регулатива у Републици Србији познаје само условно отпуштање путем суда, што је у потпуности у складу са заштитом људских права и основних слобода.⁷ Измене које су учињене у овој материји, иако недовољне, у својим одређеним деловима ипак представљају напредак, када је реч о могућности за ширу примену у пракси.

Услови за примену условног отпуста

Обавезни, мандатарни условни отпуст, предвиђен је одредбом чл. 46 ст. 1 КЗ, којим је прописано да ће суд осуђеног који је издржао две трећине казне затвора условно отпустити са издржавања казне, ако се у току издржавања тако поправио, да се са основом може очекивати да ће се на слободи добро владати, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дело.

При оцени да ли ће се осуђени условно отпустити са издржавања казне затвора, законодавац налаже суду да у обзир узме следеће околности:

- владање осуђеног за време издржавања казне (своди се на понашање осуђеника, о чему суд сазнања добија посредно, преко извештаја који доставља служба за третман у оквиру установе у којој се осуђеник – подносилац молбе налази у тренутку подношења молбе);
- извршавање радних обавеза, с обзиром на радну способност осуђеника (тако, на пример, поједине категорије лица – стара лица, труднице, особе са инвалидитетом, не могу бити дискриминисане уколико нису биле радно ангажоване, без обзира на чињеницу да се радна ангажованост од настанка овог института узима у обзир као један од најважнијих критеријума приликом доношења одлуке о условном отпусту);
- друге околности које указују да **осуђени док траје условни отпуст неће извршити ново кривично дело** (до последњих измена КЗ, овај услов је био знатно строже постављен, у смислу да је било потребно утврдити да је у односу на осуђено лице "постигнута сврха кажњавања").

Ова измена је оправдана, а интенција законодавца је била да се омогући шири примену условног отпуста у пракси. Наиме, (не)испуњеност сврхе кажњавања, управо је био један од најчешћих разлога на који су се тужиоци позивали приликом давања негативног мишљења поводом поднете молбе, што је у неким случајевима резултирало доношењем одбијајућих решења од стране судова.⁸

Без обзира на евентуалну испуњеност горе побројаних услова, законодавац је предвидео да се не може условно отпустити осуђени који је током издржавања казне **два пута кажњаван за теже дисциплинске преступе** и коме су одузете додељене погодности. Ово прецизирање, да мора бити реч о тежим дисциплинским преступима, такође представља важну измену у КЗ, али проблематика дисциплинског кажњавања на овај начин није решена. Иако је важан корак учињен овом изменом, истраживање је показало да проблем постоји на нивоу казнено-поправних установа, будући да не постоји уједначе-

⁷ З. Павловић, *Посебности условног отпуста de lege lata et de lege ferenda (у казненом праву Србије)*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 444.

⁸ Уп. Н. Вујичић, З. Стевановић, Љ. Илијић, *Примена института условног отпуста од стране судова у Републици Србији*, Београд, 2017, 23.

ност у погледу квалификације одређених понашања као лакших или тежих дисциплинских престапа. Тако се дешава да се употреба мобилних телефона у једном заводу третира као лакши дисциплински преступ, уз изрицање опомене, док је овакава злоупотреба у неком другом заводу тежи дисциплински преступ, који за последицу има изрицање дисциплинске мере – упућивање у самицу у слободно време или током целог дана и ноћи.⁹

Факултативни условни отпуст предвиђен је одредбом чл. 46 ст. 2 КЗ, односно уколико су испуњени услови који важе за мандаторни условни отпуст, суд може условно отпустити осуђеног:

- који издржава казну затвора од 30 до 40 година;
- који је осуђен за кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом (чл. 370. До 393а), кривична дела против полне слободе (чл. 178. До 185б), кривично дело насиље у породици (члан 194. Ст. 2. До 4), кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. Став 4), кривична дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије (чл. 305. До 321), кривично дело примање мита (члан 367) и кривично дело давање мита (члан 368);
- који је осуђен од стране надлежних судова, односно њихових посебних одељења, у поступцима вођеним у складу са надлежношћу одређеном Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела;
- који је више од три пута правноснажно осуђен на **казну затвора**, а није извршено брисање или не постоје услови за брисање неке од осуда (*до последњих измена КЗ, услов је била "безусловна казна затвора"*).

Ранија одредба чл. 46 ст. 3 КЗ, која је гласила да суд може у одлуци о условном отпусту одредити да је осуђени дужан да испуни "обавезе предвиђене кривичноправним одредбама", прецизирана је на тај начин што законодавац сада експлицитно **упућује суд на одредбу чл. 73 КЗ** (*Садржина заштитног надзора*) остављајући при том могућност да суд наложи и **испуњење неке друге обавезе предвиђене кривичноправним одредбама**.

Опозив условног отпуста

У погледу опозива условног отпуста, задржано је раније решење, односно предвиђено је да опозив може бити обавезни и факултативни. Условни отпуст се обавезно опозива ако осуђени, док је на условном отпусту, учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора преко једне године.

За разлику од обавезног условног отпуста, факултативна могућност опозива је предвиђена у некој од алтернативних ситуација предвиђених одредбом чл. 47 ст. 2 КЗ и то:

- ако условно отпуштени учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора до једне године;
- уколико осуђени не испуни неку од обавеза које му је суд одредио у складу са чл. 46 ст. 3 КЗ.

У погледу оцене испуњености услова за факултативни опозив, суд је у обавези да нарочито узме у обзир сродност учињених кривичних дела, побуде из којих су учињена и друге околности које указују на оправданост опозивања условног отпуста.

⁹ *Ibid.*, 40-41.

Наведена правила, примењују се и у ситуацији када се условно отпуштеном суди за кривично дело које је учинио пре него што је условно отпуштен (чл. 47 ст. 3).

У случајевма из чл. 47 ст. 1 до 3, условни отпуст се може опозвати најкасније у року од две године, рачунајући од дана када је условни отпуст истекао (чл. 47 ст. 6)

Када дође до опозива условног отпуста, суд ће изрећи јединствену казну применом одредаба које регулишу стицај кривичних дела (чл. 60 КЗ) и оних одредаба које се тичу одмеравања казне осуђеном лицу (чл. 62 КЗ) узимајући у обзир раније изречену казну као већ утврђену. Део казне коју је осуђени издржао по ранијој осуди, урачунава се у нову казну, при чему се време проведено на условном отпусту не урачунава (чл. 47 ст. 4 КЗ).

Ако условно отпушени буде осуђен на казну затвора до једне године, а суд не опозове условни отпуст, продужава се условни отпуст за време које је осуђени провео на издржавању те казне затвора (чл. 47 ст. 5 КЗ).

Особености условног отпуста и малолетничког кривичног законодавства

Малолетнички затвор – Условно отпуштање лица које се налазе на издржавању казне малолетничког затвора, своди се на примену одредби Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (*у наставку*: ЗМ)¹⁰ који представља *lex specialis* у овој материји. Другим речима, уколико нешто није регулисано одредбама ЗМ, примениће се опште одредбе које регулишу институ условног отпуста, на начин како је то претходно објашњено.

Основна особеност код казне малолетничког затвора, огледа се у времену које је потребно да протекне, како би се стекла могућност за примену условног отпуста. Према одредби чл. 32 ЗМ, лице које се налази на издржавању казне малолетничког затвора, суд може условно отпустити уколико је оно издржало трећину изречене казне, али не пре него што је протекло шест месеци. Законодавац овде користи термин "моћи", из чега произлази закључак да је ово посебан вид факултативног условног отпуштања, што значи да би до обавезног – мандаторног условног отпуста требало да дође, као и у случају лица према којима се извршава казна затвора, након две трећине издржане казне (уз неопходно испуњење свих осталих претпоставки).

Поред испуњености овог услова, суд је у обавези да оцени постигнути успех извршења казне, али и да процени да ли се оправдано може очекивати да ће се подносилац молбе на слободи добро понашати и да неће вршити кривична дела. Уз условни отпуст, суд може да одреди и неку од мера појачаног надзора, уз могућност примењивања једне или више одговарајућих посебних обавеза из чл. 14 ЗМ. Оваква могућност, слична је могућности из чл. 46 ст. 3 КЗ.

На опозивање условног отпуста, сходно се примењују одговарајуће одредбе КЗ и чл. 144 ст. 4 ЗМ, која обавезује суд да одлуку о опозиву донесе тек након саслушања јавног тужиоца за малолетнике и малолетника.¹¹

¹⁰ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.

¹¹ Иако законодавац користи израз "малолетник", јасно је да се ради о лицу у погледу којег се извршава казна малолетничког затвора, односно осуђеном на ту казну, а то може бити како малолетник, тако и лице које је у складу са законским одредбама као пунолетно осуђено на казну малолетничког затвора, односно које је током извршења ове кривичне санкције постало пунолетно, а што је правило у пракси. Вид: М. Шкулић, *Кривично процесно право (осмо измењено и допуњено издање)*, Београд, 2015, 485-486.

Упућивање у васпитну установу и васпитно-поправни дом – Условни отпуст код ове две васпитне мере, регулисан је у чл. 22 ЗМ. Малолетника који је у васпитној установи или васпитно-поправном дому провео најмање шест месеци, суд може условно отпустити из завода односно установе, ако се на основу успеха постигнутог у васпитању може основано очекивати да он неће убудуће вршити кривична дела и да ће се у средини у којој буде живео добро владати.

Као и у случају условног отпуштања лица према коме се извршава казна малолетничког затвора, суд и у овом случају може одлучити да се према малолетнику, док траје условни отпуст, одреди мера појачаног надзора, уз могућност примењивања једне или више одговарајућих посебних обавеза. Наведена решења, мишљења смо, отварају велике могућности за примену овог института у пракси и могу представљати подршку малолетнику када се он налази у најосетљивијој фази реинтеграције у социјалну средину након проведеног времена у установи (у васпитној установи или у васпитно-поправном дому).¹² Овај институт се налази и у непосредној вези са неопходношћу обавезе "контроле" извршења институционалних васпитних мера према малолетницима од стране судије за малолетнике и његове одлука да се док траје условни отпуст према малолетнику примени и једна или више одговарајућих посебних обавеза. Наведена одлука суда подразумева и осмишљени и усклађени рад широког институционалног и ванинституционалног спектра и подршку развијања позитивних одговора малолетника и младих пунолетних лица на живот у заједници и животне опасности.¹³

Условни отпуст траје најдуже до истека законског рока упућивања у васпитну установу или васпитно-поправни дом, ако пре тога суд није обуставио извршење васпитне мере или је заменио другом мером. До опозива долази, уколико за време трајања условног отпуста малолетник учини ново кривично дело, или ако одређена мера појачаног надзора не постиже сврху или малолетник не испуњава посебне обавезе које су му одређене уз меру појачаног надзора.

Заједничка карактеристика им је што је опозивање условног отпуста увек факултативно, односно суду стоје на располагању две могућности, а критеријум би требало да буде да даљи боравак малолетника изван установе, односно завода, нема више оправдања.¹⁴ Ако се условни отпуст опозове време које је малолетник провео на условном отпусту, не урачунава се у законско трајање изречене васпитне мере.

Условни отпуст у пракси судова републике Србије

О истраживању – методолошке напомене

Узорак испитиване популације чинила су правноснажно осуђена лица мушког пола која су у периоду од 2011. Године до 2015. Године била на издржавању казне затвора у казнено-поправним заводима у Сремској Митровици, Пожаревцу и Нишу, и која су у том периоду условно отпуштена. Од укупно 1583 условно отпуштених лица на нивоу ова три завода, истраживачима су биле доступне евиденције (досијеи) за 1470 осу-

¹² И. Стевановић, А. Батрићевић, С. Милојевић, *What to expect after Juvenile Correctional Institution? Recidivism or reintegration*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 328

¹³ И. Стевановић, О. Павићевић, *Ризична понашања деце и младих - ризик и отпорност*, у: Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела и прекршаја (ур. И. Стевановић), Београд 2015, 305

¹⁴ О. Перић, *Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (друго допуњено издање)*, Београд, 2007, 59.

ђеника (92,9% од укупног броја). Број евиденција осуђеника који су обухваћени истраживањем је репрезентативан, што потврђује и податак да истраживањем обухваћени узорак чини око 60% од укупног броја условно отпуштених лица у Републици Србији у посматраном временском периоду. Подаци о броју поднетих молби, одлуци суда и садржини решења о условном отпусту, прикупљени су из личних листова осуђеника, правноснажних решења о условном отпусту, те других општих евиденција које се воде на нивоу сваког казнено-поправног завода.

Када је реч о казни малолетничког затвора која се извршава у оквиру Казнено-поправног завода за малолетнике у Ваљевоу, у посматраном периоду, укупно је условно отпуштено 19 лица, од чега је истраживачком тиму било доступно 18 евиденција.

Обрада прикупљених података састојала се првенствено у скоровању и уношењу у базу програма *IBM SPSS statistic vers. 19*. Дескриптивном статистиком вршена су поређења и укрштања посматраних варијабли истраживања. У обради података коришћене су методе дескриптивне статистике: фреквенције, проценти, аритметичке средине, стандардне девијације и друге статистичке методе.¹⁵

Основни налази истраживања

Примена института условног отпуста у КПЗ у Сремској Митровици, Пожаревцу и Нишу

Уколико посматрамо број поднетих молби за условни отпуст, на нивоу сва три казнено-поправна завода, у посматраном периоду је поднето укупно 11.349, од којих је усвојено укупно 1.583 молби, односно 13,95%.

Иако овај проценат на први поглед може бити забрињавајући, ипак је важно истаћи да се из године у годину бележи пораст у примени овог института у пракси. Однос укупног броја поднетих и броја позитивно решених молби за условни отпуст је следећи: 2011. Година – 1880:88 (4,68%), 2012. Година – 1479:117 (7,91%), 2013. Година 3480:430 (12,36%), 2014. Година – 2402:453 (18,86%) и 2015. Година – 2108:495 (23,48%). Дакле, овакав тренд пораста је свакако позитиван корак у примени условног отпуста, при чему, уколико се посматрају прва и последња година, број усвојених молби је за чак пет пута већи у 2015. Години.

Први главни искорак у примени, приметан је након доношења Закона о амнестији¹⁶ који је, са једне стране, довео до тога да је одређени број осуђеника, услед ослобођења од извршења дела казне, раније стекао формални услов за подношење молбе за условни отпуст, док је са друге стране, управо амнестија била један од разлога на који су се тужиоци позивали приликом образлагања свог негативног мишљења. Међутим, на овом месту је важно указати да су измене ЗКП и ЗИКС допринеле да се у битном промени положај осуђеника о чијој молби суд доноси одлуку. Наиме, обавезно позивање представника завода у којем осуђени издржава казну затвора (чл. 565 ст. 2 ЗКП) показало се као добро у пракси, будући да је на тај начин омогућено да представник завода јасно образложи своје мишљење о поступку ресоцијализације и напретка који је осуђеник остварио у третману. Управо су позитивни извештаји и изјашњења представника казнено-поправних завода представљала два најчешћа разлога на која су се тужиоци позивали приликом давања свог позитивног мишљења, што је у многоме допринело да судови већ у првом степену доносе решења о условном отпусту. Проблем у овом погледу ипак постоји и огледа се у томе да су судовима често слати дописи да представник завода, као ни

¹⁵ Детаљније о самој методологији, вид: Н. Вујичић, З. Стевановић, Ј. Илијић, *op.cit.*, 7-11.

¹⁶ Закон о амнестији, *Службени гласник РС*, бр. 107/2012.

окривљени, услед техничких немогућности спровођења и мањка финансијских средстава, неће присуствовати рочишту на коме се одлучује о овом праву осуђеника. Уз овакве дописе, слаати су посебни извештаји о владању, на који начин се покушао ублажити недостатак присуства и на неки начин указати суду да ли је у међувремену дошло до напретка у третману.

Када је реч о начелу хитности које је карактеристично за овај тип поступка, може се констатовати да је у скоро 4/5 случајева оно испоштовано, при чему је у 9,5% случајева поступак трајао до месец дана, а у 68,7% случајева до три месеца. Дуже од три месеца, али не дуже од шест месеци, поступак је трајао у 18,1% случајева. Са сигурношћу се може рећи да је ово начело на неки начин занемарено у 3,7% случајева, у којима је поступак трајао дуже од шест месеци.

Суштина условног отпуста, ипак се огледа у његовом трајању. У посматраној популацији, просечна дужина ранијег пуштања на условни отпуст (дужина условљене казне) износила је 4 месеца и 21 дан, при чему је минимална дужина условљене казне износила 1 дан, а максимална 4 године 9 месеци у 27 дана. Уколико се дужина условљене казне посматра у односу на дужину изречене казне затвора, може се констатовати да, што је дужина изречене (издржаване) казне мања, мања је и просечна вредност условљене казне. У погледу казне затвора до 6 месеци, просечна условљена казна износи око 28 дана, што је у односу на варијаблу - "дужина изречене казне" – минимум, док је максималан просек забележен у оквиру распона казне од 10 до 20 година и износи око 375 дана (односно: 1 година и 10 дана).¹⁷

Могућност примене заштитног надзора из чл. 73 КЗ, судови су искористили само у три случаја, при чему је такав предлог у сва три случаја инициран од стране службе за третман у оквиру КПЗ у Нишу. Будући да ниједно од ових лица није рецидивирало, требало би истаћи заједничке карактеристике ових поступака, као прилог доброј пракси:

- У сва три случаја, заштитни надзор је примењен према лицима која су издржавала казну затвора због извршења кривичног дела из чл. 246 КЗ – Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога.
- Просечна дужина трајања условног отпуста: 1 година 2 месеца и 9 дана (дакле, знатно више од просечне дужине условљене казне на нивоу популације условно отпуштених лица.
- Лица која су условно отпуштена, добила су позитивно мишљење установе у којој су издржавала казну затвора (КПЗ Ниш) уз препоруку суду да се према њима примене одговарајуће мере, предвиђене одредбом чл. 73 КЗ.
- Заштитни надзор, у сва три случаја обухвата примену мера из чл. 73 ст. 1, тач. 7 и 9 КЗ – уздржавање од употреба дроге или акихолних пића и посећивање одређених професионалних и других саветовалишта или установа и поступање по њиховим упутствима;

¹⁷ Иако истраживањем није обухваћено упоређивање дужине изречене казне и дужине условљене казне, у односу на испуњеност објективног услова у виду 2/3 издржане казне, на примеру казне затвора у трајању од 10 до 20 година интересантно је приметити следеће. Уколико би се, хипотетички посматрано, узело да су сви осуђеници у оквиру овог распона издржавали казну затвора у трајању од 10 година (а чињеница је да је просечна дужина затворске казне у оквиру овог распона виша) објективни услов у виду 2/3 издржане казне свако од њих би стекао протеком 6 година и 8 месеци. Другим речима, максимална дужина ранијег пуштања на условни отпуст би износила 3 године и 4 месеца (1/3). Будући да (овог пута, реално посматрано) просечна дужина условљене казне у оквиру овог распона износи 1 годину и 10 дана (375 дана) долази се до закључка да су у хипотетичком примеру лица на издржавању казне затвора условни отпуст добијала тек након 9/10 издржане казне. Уп. Н. Вујичић, З. Стевановић, Ј. Илијић, *op.cit.*, 28-29.

*Примена института условног отпуста према малолетним учиниоцима
кривичних дела: КПЗ за малолетнике у Ваљеву*

У периоду од 2011. До 2015. Године, из КПЗ за малолетнике у Ваљеву, укупно је условно отпуштено 19 лица, при чему су подаци доступни за њих 18. Иако одредбе ЗМ налажу посебну обазривост када је у питању ова група преступника, чини се да је отпорност у примени условног отпуста подједнака као и код лица која су издржавала казну затвора, односно према којима су примењене опште одредбе КЗ. Да је тако, показују подаци који следе.

Од укупног броја условно отпуштених лица, чак 1/3 је молбу подносила најмање два пута, при чему су тужиоци, иако уско специјализовани за област малолетничког кривичног права, и поред позитивног извештаја завода, у 2/3 случајева давали негативно мишљење поводом поднете молбе за условни отпуст, при том се позивајући на "друштвену опасност" и "тежину извршеног дела".

У више од 1/3 случајева, судови су у првом степену одбили молбу за условни отпуст, при чему су другостепени судови најчешће укидали такве одлуке и враћали предмете првостепеним судовима на поновно одлучивање (могућност преиначења у корист осуђеног, другостепени судови су искористили само у три случаја).

Оно што је позитивно, у односу на пунолетне учиниоце, јесте да је просечна дужина условљене казне дужа код лица према којима се извршава казна малолетничког затвора и она износи 6 месеци и 10 дана, при чему је минималну дужину условљене казне, у трајању од 7 дана, изрекао Виши суд у Ужицу, док је Апелациони суд у Новом Саду условно отпустио три лица којима је до истека казне остало 1 година 2 месеца и 24 дана, што уједно представља и максималну дужину условљене казне.

Када је реч о посебној врсти факултативног условног отпуста, након 1/3 издржане казне, али не пре него што је протекло шест месеци, у пракси судова је примењена само у једном случају и то у погледу лица које је издржавало казну малолетничког затвора због извршења кривичног дела убиства из чл. 114 ст. 1 КЗ. Овакву одлуку, донео је Виши суд у Новом Саду, при чему је одређена и мера појачаног надзора од стране органа старатељства. У ожалбеном поступку, Апелациони суд у Новом Саду је потврдио ову одлуку.

Судска пракса – спорна питања

Уколико се посматра пракса судова, уочљив је битан помак између прве и последње посматране године (може се рећи "позитиван помак"). Ипак, чини се да је веома важно указати како на примере добре праксе, тако и на оне примере које можемо окарактерисати као "лоше", у смислу да су судови, доносећи решења о одбијању молбе за условни отпуст, фактички ценили околности из чл. 54 КЗ, односно оне околности које су карактеристичне за одмеравање казне за учињено кривично дело¹⁸, а не оне околности на које упућује закон када је реч о условном отпуштању лица које се налази на издржавању казне затвора.

"Сходно напред наведеном, а имајући у виду тежину извршеног кривичног дела, степен кривице осуђеног и висину изречене казне, веће Вишег суда у Пожаревцу је дошло до закључка да процес ресоцијализације осуђеног још увек није у потпуности окончан."

Решење Вишег суда у Пожаревцу, Посл. Бр. КУО 61/14 од 20.11.2014. године, необјављено.

¹⁸ З. Стојановић, *Кривично право - општи део*, Београд, 2015, 301-308.

Истина, треба признати да су се на околности из чл. 54 КЗ (нпр. Степен кривце, околности под којима је дело учињено, ранији живот учиниоца) а које су утврђене правноснажном пресудом на основу које је осуђенику изречена казна затвора, много чешће позивали тужиоци, приликом изјашњавања на молбу за условни отпуст. Међутим, поред позивања на ове околности, што је у неком периоду постала уобичајено пракса (наглашавамо – не и исправна пракса) занимљиво је истаћи следећи пример:

"Заменик Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду се није сагласио са условним отпуштањем осуђеног, јер сматра да се његовим пуштањем не би постигла сврха кажњавања предвиђена чл. 42 КЗ и да не би била остварена генерална превенција, јер је осуђеном изречена казна у висини посебног минимума казне предвиђене за ово кривично дело. Такође и из разлога што је већ применом Закона о амнестији ослобођен дела казне."

Решење Вишег суда у Новом Саду, Посл. Бр. КУО-83/14 од 15.5.2014. године, необјављено.

Дакле, у овој одлуци се посебно истичу две чињенице: - прво, тужилац је мишљења да ранијим пуштањем на условни отпуст не би била остварена сврха кажњавања која се огледа у генералној превенцији; - друго, тужилац позивањем на Закон о амнестији, фактички поставља питање: "да ли у конкретном случају осуђеника условно отпуштамо након 2/3 издржане казне или раније, будући да је поменути закон већ дошло до смањења казне". Иако је ово примарно став тужиоца, а не суда, интересантно је да је суд усвојио молбу, а да се при том није ни најмање осврнуо на овај други став тужиоца, који би се у неком ширем контексту и могао сматрати за добрим аргументом.

Даље, посебан проблем који постоји, јесте неразумевање извештаја које казно-поправни заводи достављају судовима. У појединим одлукама, заузет је став да процес ресоцијализације није окончан уколико осуђени није разврстан у третманску групу "А1" или "А2", без обзира што у конкретной ситуацији осуђени користи и незлоупотребљава додељена права и погодности у оквиру "Б1" групе.

"Неспорна је чињеница да се осуђени налази у васпитној Б-1 групи, са већим степеном посебних права што је уједно и максималан степен напредовања осуђеног, обзиром на утврђени степен ризика. Наведено, уз чињеницу да је код осуђеног утврђен, применом упитника, средњи степен ризика и да је осуђени остварио максималан степен напредовања, обзиром на утврђени степен ризика, указује на околности које доприносе одлуци да се молба за пуштање на условни отпуст одбије као неоснована. (...) Максимални напредак у третману код осуђеног и његов положај додељивањем права која припадају групи Б-1, указује да процес ресоцијализације није окончан у целости и да ризик поновног извршења кривичног дела није у целости искључе. (...) Само постојање могућности разврставања у групе "А-1" и "А-2", која обезбеђују повољнија посебна права и која осуђени не може остваривати ... указује да се не стиче утисак да се осуђени у току издржавања тако поправио да се може са основом очекивати да ће се на слободи добро владати".

Решење Вишег суда у Сремској Митровици, Посл. Бр. КУО-31/14 од 10.4.2014. године, необјављено.

Међутим, у оваквим и сличним одлукама, судови не узимају у обзир веома важну чињеницу, а то је да је упитник за процену ризика формиран тако да је одређени део "скора" готово немогуће умањити (нпр. Лице које је пре ступања на издржавање ка-

зне затвора било незапослено, по том основу ће до краја издржавања казне имати негативне поене, односно немогуће је у том погледу остварити позитиван помак) и у том смислу, неосновано је очекивати да неко буде распорођен искључиво у "А1" или "А2" групу, да би се могло сматрати да су испуњени услови из чл. 46 КЗ. Судови би, сходно наведеној примедби, од установа у којима се извршава затворска казна, требало да захтевају да у својим извештајима достављају податак о скору на почетку издржавања казне затвора и скор у време подношења молбе за условни отпуст. Овакав, софистициранији вид извештаја, могао би да буде додатни показатељ, поред свих осталих обавезних елемената у извештају (подаци о дисциплинској кажњаваности, радној ангажованости унутар завода итд.) о напретку и оправданости пуштања на условни отпуст.

Посебан проблем, који је уочен у пракси, јесте тај што су поједини судови одбијали молбе за условни отпуст страним држављанима, будући да су у тренутку подношења молбе распоређени у затворено одељење (групе "В1" или "В2") а не у отворено одељење (групе "А1" или "А2"). Тако се у једној одлуци наводи:

"Иако из поднетог извештаја КПЗ Сремска Митровица произлази да осуђеном нису изрицане дисциплинске мере, да своје понашање усклађује са правилима формалног система и да има коректан однос према радницима завода и у оквиру осуђеничког колектива, из истог извештаја произлази и то да је осуђеном процењен средњи статистички степен ризика и средња клиничка вероватноћа понављања кривичног дела, као и средња клиничка вероватноћа од испољавања ризичног понашања, те да је накнадно разврстан у групу "В1". Процес ресоцијализације осуђеног још увек није у потпуности окончан (...) и даље је неопходно да се према истоме примењује пенални третман и да се са њим ради у оквиру предвиђеног плана и програма, како би се остварио његов даљи напредак који подразумева распоређивање у "А" групу отвореног одељења".

Решење Вишег суда у Пожаревцу, Посл. Бр. КУО 33/14 од 29.7.2014. године, необјављено.

Суд, у конкретной ситуацији, испушта из вида чињеницу да је овде реч о страном држављанину, који према важећим прописима не може бити распоређен у полуотворено или отворено одељење, те самим тим једино може бити класификован у "В1" или "В2" групу у оквиру затвореног одељења. Другим речима, не постоји могућност да страни држављанин буде класификован у "А" групу, што суд погрешно захтева приликом доношења решења о одбијању молбе за условни отпуст.

Када је реч о одлукама које су позитивне по осуђеног, оне се мање-више не разликују према начину образлагања, односно у таквим ситуацијама судови углавном узимају у обзир све оне околности на које директно упућује законодавац у чл. 46 КЗ (објективни услов, који се огледа у 2/3 издржане казне затвора, потом владање за време издржавања казне, извршавање радних обавеза, с обзиром на осуђеникову радну способност, као и друге околности које показују да је у односу на њега постигнута сврха кажњавања). Тако, на пример:

"Имајући у виду да је осуђени издржао више од две трећине изречене казне, да је током издржавања казне испољио коректно понашање, да није дисциплински кажњаван, да додељена права користи без злоупотребе, да је радно ангажован и да има адекватан однос према радним задацима, због чега је два пута награђиван и у једном случају нагредним одсуством, чињеницу да је напре-

довао у третману до Б1 групе, да му је процењен низак степен ризика, да раније није осуђиван и нема других кривичних поступака у току (...) те имајући у виду време проведено у установи и скорији истек казне, веће је нашло да је у односу на осуђеног постигнута сврха кажњавања".

Решење Вишег суда у Београду – Посебно одељење, Посл. Бр. Куо-По1 бр. 29/13 од 12.2.2013. године, необјављено.

Иако је у конкретном случају лице условно отпуштено, критици би требало подврћи један део образложења. Наиме, ранија осуђиваност не може бити разлог коју суд цени приликом доношења одлуке о условном отпуштању осуђеника (чак ни у контексту када се то позитивно вреднује, као у датом примеру). То је околност која се цени приликом одмеравања казне. Са друге стране, пракса да се условни отпуст дозвољава искључиво оним лицима код којих је планиран "скорији истек казне" такође није добра и доводи у питање сврху овог института. Једна од одлука која би представљала пример добре праксе и доброг образложења, у смислу познавања суштине овог института је следећа одлука:

"У том смислу веће овог суда налази да су у конкретном случају испуњени сви услови прописани у чл. 46 КЗ, за пуштање осуђеног на условни отпуст са издржавања казне затвора (...) будући да условни отпуст фактички представља награду осуђеном за његово добро владање и понашање, чији смисао не би ни постојао уколико би се питање постизања генералне превенције искључиво везивало за редовни истек изречене казне у сваком конкретном случају, у ком смислу институт условног отпуста не би ни имао никаквог смисао, што у сваком случају није била интенција законодавца".

Решење Вишег суда у Шапцу, Посл. Бр. КУО – 18/13 од 1.2.2013. године, необјављено.

У пракси се као проблем јавило и питање колизије чл. 5 КЗ (питање временског важења кривичног законодавства) и чл. 46 КЗ (условни отпуст). Ово питање, веома је важно, из разлога што је у време важења Кривичног закона Савезне Републике Југославије било прописано да се осуђени који је издржао половину казне, може условно отпустити, док је усвајањем новог КЗ овај објективни услов поштрен на 2/3 издржане казне. У овом погледу, пракса судова је била разнолика, при чему се неки сматрали да би предност требало дати чл. 5 КЗ. Тако, на пример:

"Имајући у виду да је одредбом чл. 38 ст. 5 КЗ СРЈ, који је примењен на осуђеног, који је важио у време извршења дела и који је уједно и најблажи од свих до сада, прописано да се осуђени, који је издржао половину казне затвора, може отпустити са издржавања казне под условом да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дело, веће налази да су испуњени услови у погледу дужине казне коју је осуђени имао да издржи да би у конкретном случају могао да се примени овај институт, с обзиром да из списка произлази да је издржао више од половине казне".

Решење Вишег суда у Београду – Одељење за Ратне злочине, Посл. Бр. Куо.По2-16/13 од 22.11.2013. године, необјављено.

У једном другом поступку, који је вођен пред Посебним одељењем Вишег суда у Београду и који је окончан доношењем решења Посл. Бр. Куо.По1-125/14 од 7.7.2014. године којим је молба одбачена, будући да није испуњен објективни услов у погледу 2/3 издржане казне, који је прописан одредбом чл. 46 КЗ (односно, у овом случају, суд није

дао примат одредби чл. 5 КЗ). Решавајући о жалби против наведене одлуке, Апелациони суд у Београду – Посебно одељење је решењем Посл. Бр. Кж2-По1 288/14 од 23.07.2014. године исту одбило као неосновано, те потврдило првостепену одлуку. Најзад, против наведених одлука је поднет захтев за заштиту законитости, а Врховни касациони суд је, одлучујући о поднетом захтеву, заузео следећи став:

"С обзиром да се у конкретном случају ради о поступку извршења казне, изречене правноснажном пресудом то се у односу на окривљеног не могу примењивати одредбе о примени блажег закона из члана 5. КЗ, јер се блажи закон обавезно примењује до правноснажности пресуде, а након правноснажности пресуде само уколико по ванредном правном средству дође до укидања правноснажне пресуде, односно до поновног суђења. Из наведених разлога, Врховни касациони суд закључује да је у конкретном случају правилно првостепени суд приликом одлучивања о условном отпусту окривљеног, са издржавања изречене јединствене казне затвора, као и другостепени суд у поступку по жалби, применио одредбу члана 46. Став 1. Кривичног законика који се примењује од 01.01.2013. године".

Пресуда Врховног касационог суда Србије, Посл. Бр. Кзз ОК 22/14 од 14.10.2014. године, необјављено.

Дакле, иако је пракса у овом погледу лутала, чини се да је након ове одлуке Врховног касационог суда неспорно да се одредба чл. 5 КЗ примењује до правноснажности пресуде, а након правноснажности пресуде само уколико по ванредном правном средству дође до укидања правноснажне пресуде, односно до поновног суђења. Другим речима, могло би се рећи да је заузет став у пракси да се институт условног отпуста посматра као фаза у извршењу казне затвора, те да се објективни услов у погледу дела издржане казне искључиво посматра кроз одредбу чл. 46 важећег КЗ.¹⁹

Закључна разматрања

Аутори и овим радом желе да афирмишу ширу примену условног отпуста и нарочито развој пробације током периода када се осуђени налази на условном отпусту. У том смислу, мишљења смо да се примена условног отпуста не сме посматрати кроз призму "казнене политике судова", што најчешће чине тужиоци, али и поједини судови, изражавајући негативно мишљење, позивањем на околности које нису спојиве са сврхом института. Посебно напомињемо да се циљеви кривичних санкција уопште, па и казне затвора, могу остварити не само током издржавања казне већ и током боравка осуђеног на условном отпусту, што је важно за самог осуђеника али и његову породицу и друштво у целини.

Такође, мишљења смо да могућност коју предвиђа законодавац, а која се односи на испуњење појединих обавеза из чл. 73 КЗ (заштитини надзор), односно чл. 14 ЗМ (посебне обавезе) треба знатно више примењивати у пракси. Примена заштитног надзора, нарочито долази у обзир када је реч о лицима која злоупотребљавају дроге или алкохол, будући да не постоји оправдање да се одређено лице не пусти на условни отпуст искључиво из разлога неопходности наставка лечења. Наравно, не треба занемарити ни преостале мере, које суд може применити у оним ситуацијама када процени да ће кон-

¹⁹ Н. Вујичић, *The conditional release: Implementation in Court Practice and Media Reporting in the Republic of Serbia in the period from 2011 to 2015*, у: Правосуђе и медији (ур. И. Стевановић и О. Павићевић), Београд 2017, 291.

кретна мера допринети бољој адаптацији осуђеника у заједницу, односно да ће примена такве мере представљати својеврсну брану за поновно вршење кривичних дела.

Имајући у виду значај извештаја казнено-поправних завода, уједначавање је неопходно и на том пољу, будући да би сваки извештај требало да садржи детаљну анализу осуђениковог напредовања у третману. Такође, праксу која је у последње време приметна, а огледа се у томе да представник казнено-поправне установе и осуђено лице не присуствују рочишту на коме се одлучује о овом важном праву осуђеника, требало би мењати. Иако питање буџетских средстава представља озбиљан проблем, могло би се размишљати и о употреби техничких средстава, помоћу којих би се омогућило посредно присуство осуђеника и представника казнено-поправног завода, на који начин би дошло и до својеврсног остварења начела контрадикторности и у овом типу поступка.

Неопходно је уједначити и праксу у оквиру казнено-поправних завода, када је реч о квалификовању одређених понашања као лакших или тежих дисциплинских престапа (иако је последњим новелама КЗ извршено прецизирање да мора бити реч само о тежим дисциплинским преступима). У том смислу, на нивоу Министарства правде – Управе за извршење кривичних санкција, требало би донети одређена једнообразна упутства која би се примењивала на нивоу свих завода у Републици Србији. Доношењу таквих правила, морала би претходити стручна и потпуна научна анализа дисциплинског кажњавања по заводима.

Литература

1. Вујичић, Н. *The conditional release: Implementation in Court Practice and Media Reporting in the Republic of Serbia in the period from 2011 to 2015*, у: Правосуђе и медији (ур. И. Стевановић и О. Павићевић), Београд 2017, 281-294.
2. Вујичић, Н., Стевановић, З., Илијић, Љ. *Примена института условног отпуста од стране судова у Републици Србији*, Београд, 2017.
3. Игњатовић, Ђ., *Криминологија*, Београд, 2016.
4. Павловић, З. *Посебности условног отпуста de lege lata et de lege ferenda (у казненом праву Србије)*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 439-450.
5. Перић, О. *Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (друго допуњено издање)*, Београд, 2007.
6. Соковић, С. *Условни отпуст – пенолошки аспекти*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 387-400.
7. Стевановић, И. Батрићевић, А. Милојевић, С. *What to expect after Juvenile Correctional Institution? Recidivism or Reintegration*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 307-329.
8. Стевановић, И., Павићевић, О. *Ризична понашања деце и младих – ризик и отпорност*, у: Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела и прекршаја (ур. И. Стевановић), Београд 2015, 293-307.
9. Соковић, С. *Условни отпуст – спорна питања и савремена нормативна решења*, Crimen бр. 1/14.
10. Шкулић, М. *Условни отпуст са становишта кривичног материјалног и кривичног процесног права*, у: Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст (ур. И. Стевановић и А. Батрићевић), Београд 2016, 363-386.
11. Шкулић, М. *Кривично процесно право (осмо измењено и допуњено издање)*, Београд, 2015.

Прописи:

12. Закон о амнестији, *Службени гласник РС*, бр. 107/2012.
13. Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.
14. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.
15. Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.
16. Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

Судска пракса:

17. Решење Вишег суда у Пожаревцу, Посл. Бр. КУО 61/14 од 20.11.2014. године, необјављено.
18. Решење Вишег суда у Новом Саду, Посл. Бр. КУО-83/14 од 15.5.2014. године, необјављено.
19. Решење Вишег суда у Сремској Митровици, Посл. Бр. КУО-31/14 од 10.4.2014. године, необјављено.
20. Решење Вишег суда у Пожаревцу, Посл. Бр. КУО 33/14 од 29.7.2014. године, необјављено.
21. Решење Вишег суда у Београду – Посебно одељење, Посл. Бр. Куо-По1 бр. 29/13 од 12.2.2013. године, необјављено.
22. Решење Вишег суда у Шапцу, Посл. Бр. КУО – 18/13 од 1.2.2013. године, необјављено.
23. Решење Вишег суда у Београду – Одељење за Ратне злочине, Посл. Бр. Куо.По2-16/13 од 22.11.2013. године, необјављено.
24. Пресуда Врховног касационог суда Србије, Посл. Бр. Кзз ОК 22/14 од 14.10.2014. године, необјављено.

* * *

Ivana Stevnovic, PhD

Senior Research Fellow at the Institute of Criminological and Sociological Research

Nikola Vujicic, LL.M.

Assistant Researcher at the Institute of Criminological and Sociological Research

**THE CONDITIONAL RELEASE – NORM, PRACTICE
AND IMPROVEMENT MEASURES**

The authors analyze the conditional release from three basic aspects – norms, practices and measures for improving this institute in practice. After the introductory part and the examination of the normative aspect, the second part of the paper presents the practice of the courts in the Republic of Serbia in the period from 2011 to 2015, based on the population of persons released on parole from the penal-correctional institutions in Sremska Mitrovica, Požarevac and Niš, as well as in Penitentiary for Juveniles in Valjevo. This research, in the context of the recent changes in criminal legislation, served as a basis for giving recommendations – measures for improving and understanding conditional release in practice, which were analyzed by the authors in the last part of the paper.

Key words: *conditional release, legislation, practice, research study, improvement measures*